

Ziekenhuis biedt Piet en Martha Kramer bescherming

Ondergedoken in een witte jas

Maartje Katzenbauer

Dokteren in de Tweede Oorlog was behelpen, herinnert het echtpaar Piet en Martha Kramer uit Rotterdam zich. 'De omstandigheden waren erbarmelijk. We opereerden bij het licht van een straatlantaarn.'

Piet Kramer (1916) studeert medicijnen en loopt in de bezettingsjaren zijn coschappen in het Bergwegziekenhuis in Rotterdam. Zijn vader is internist en directeur van het ziekenhuis. Samen met zijn vrouw Martha Kramer (1919), die operatiezuster was, vertelt Piet Kramer aan de hand van foto's over die tijd. Op de plek waar hij het artsenvak zou leren, staan nu huizen. 'Alles is verdwenen', zegt hij. Hun verhaal daarentegen is springlevend.

Het Bergwegziekenhuis werd bestuurd door NSB'ers. Die voerden vooral administratieve taken uit en hadden weinig zicht op wat er zich echt afspeelde in het ziekenhuis. 'Een operatiekamer is een soort heiligdom', legt Piet Kramer uit. Behalve ziekenhuisdirecteur, was zijn vader aangesloten bij het Nederlands Tijdschrift voor Geneeskunde en opleider Inwendige Geneeskunde. Hij kende heel medisch Nederland. Dankzij hem kon Piet Kramer in de oorlog coschappen lopen.

Balletje gehakt

Op het ziekenhuisterrein was de Kriegsmarine gevestigd. Daar kwamen mensen terecht die in afwachting waren van hun deportatie naar Duitsland. 'Het was er gevaarlijk. Ik was ondergedoken in mijn witte jas,' zegt Piet Kramer. 'Ik had een fiets met een klein doktersplaatje

en achterop een doktertas. Als je werd aangehouden, riep je 'Geburtshilfe, ich hab' es eilig!' en mocht je doorrijden', lacht hij. 'De Duitsers hebben de artsen altijd ontzien, ze hadden de artsen simpelweg nodig.'

Toch was er voortdurend de dreiging dat Piet Kramer naar Duitsland zou worden gestuurd. Martha Kramer: 'Op een dag was ik om zes uur 's ochtends de operatiekamer gereed aan het maken. Brandsma, een Nederlandse chirurg die heulde met de Duitsers, kwam naar me toe. Hij zei: "Piet moet vandaag onderduiken, er is een grote razzia". Ik heb onmiddellijk Piets ouders ingelicht. Er zijn die dag heel veel mensen opgepakt. De Kriegsmarine transporteerde die mensen met boten naar Duitsland. Het was vreselijk, het was dé razzia van Rotterdam. Ik hield mijn hart vast. En het merkwaardige was dat ik juist door Brandsma was gewaar-schuwd.'

'Ik zat verstopt op de zolder van het ziekenhuis', vertelt Kramer. 'Daar kwam nooit iemand. Er lagen matrassen opgeslagen. En net die dag kwam de Kriegsmarine ze halen! Gelukkig hebben ze me niet gevonden.' De daaropvolgende dagen hield de spanning aan en was het te gevaarlijk voor hem om zich op het terrein te vertonen. Met een foto van een maagzweer vertrok hij naar het Eudokia ziekenhuis in Rotterdam. 'Daar kwam ik op een kamertje te liggen om zogenaamd te kuren. Je mocht alleen maar pap eten. 's Avonds voor spertijd kwam Martha met een balletje gehakt. Ze gaf me dat stiekem en dan at ik het onder

'Ik zat verstopt op de zolder van het ziekenhuis'

Piet Kramer: 'De Duitsers hebben de artsen altijd ontzien, ze hadden de artsen simpelweg nodig.'

beeld: De Beeldredactie

de dekens op. Na enkele dagen liep ik weer in mijn witte jas op de Bergweg rond. Dat werd allemaal getolereerd.'

Vier hoog

Als operatiezuster maakte Martha Kramer op 14 mei 1940 in het Diaconessenziekenhuis het bombardement van Rotterdam mee. 'Plotseling ging het luchtalarm af. De muren schudden hevig op en neer. Ik dacht echt dat de wereld verging. Het Coolsingelziekenhuis bleek te zijn gebombardeerd. In het Diaconessen lag de operatiekamer op vier hoog. Omdat er geen elektriciteit was, moesten we alle patiënten de trappen opdragen. De vloeren lagen bezaaid met gewonden met afgerukte armen en benen en het bloed stroomde uit de hal. Gewonden die nog te redden waren, werden de trap opgesjouwd.'

Martha Kramer stond 36 uur achter elkaar aan de operatietafel. 'De chirurg van het Coolsingelziekenhuis kwam ons helpen. Zelf had hij een enorme snee in zijn gezicht van een rondvliegende granaatscherf. Maar hij stond gewoon aan de operatietafel. Toen ik een paar jaar

geleden de beelden van Irak zag op televisie, kwam alles weer boven.'

Op het laatst van de oorlog waren de operatieomstandigheden erbarmelijk, aldus Martha Kramer. Het instrumentarium werd in lysol gereinigd. Er was geen steriliteit én geen elektriciteit. We opereerden bij het licht van een straatlantaarn.'

Artsen maakten volgens het echtpaar nooit onderscheid in wie ze hielpen en wie niet. 'Dat laat het Hippocratisch gedachtegoed niet toe', zegt Piet Kramer. 'Maar uit angst voor represailles waren we wel bang dat Duitsers op onze operatietafel zouden sterven', vertelt Martha Kramer. 'Op een dag werd een hoge generaal in zijn hoofd geschoten. Hij werd stervend binnengebracht. De dienstdoende chirurg wilde hem eigenlijk niet opereren. Maar de Duitse chirurg was afwezig. Toen nam de Nederlandse chirurg de beslissing om de kogel er toch zelf maar uit te halen.

De generaal overleefde de operatie en hij heeft later als opperste bevelhebber Kreta nog veroverd. Maar stel dat hij was doodgegaan. Dan had het er voor ons niet zo best uitgezien.'

Glaasje bier

'Als je vijf jaar lang niemand kunt vertrouwen en moet zwijgen, weet je pas wat vrijheid betekent', zegt Martha Kramer. 'Wij hebben geluk gehad', vult haar man aan. 'We leefden niet dag en nacht in angst. Het ziekenhuis bood bescherming. En de man van mijn zus was je-neverstoker. En daarmee kon je in die tijd álles doen en kopen.'

Piet en Martha Kramer zagen elkaar voor het eerst in de operatiekamer van het Bergwegziekenhuis. Meer dan 65 jaar later blikken ze terug op een vreemde tijd. Kramer wijst naar een foto. Met het ophalen van een herinnering verschijnt er een lach op zijn gezicht: 'Op de hoek van de straat was een café', vertelt hij. 'Mijn vader wilde graag elke dag een glaasje bier bij het eten. We aten om zes uur. Dagelijks stak de kas-telein even voor zessen de straat over met één glas bier. Kun je je dat nou voorstellen?'